

הַלְבוּת פְּרָכּוֹת סִימָן מִז

ביאורים ומוספים

יוצא בכך, ורק בברכת התורה יכול אחר להוציאו ידי חובה. ומי שעדיין לא בירך ברכות התורה ושומע את הברכות מהעולה לתורה ומכוון לצאת בזה ידי חובה, דעת הגר"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' נא) שיוצא בזה, ואף אין צריך להודיע למנכר שיכוון להוציאו. אכן, הגר"ח קניבסקי (שיח השדה ברכות יא, ב) כתב שיתכן שיוצא בזה, ולכן צ"ע אם אחר כך יכול לברך בעצמו.

[משנ"ב שם]

הכרפת התורה כצבור, לְכָלֵי עֲלָמָא דְרַבְרָבִין מְשִׁים כְּבוֹד הַצְּבִיר, שְׁהָרִי כְּבֹר פְּרָךְ בְּשַׁחְרֵיהֶּם.

5) וכשלא בירך עדיין וקראוהו לעלות לתורה, כתב לקמן (סי' קלט סי' לב) שיברך אחר כך רק לעסוק בדברי תורה והערב נא, ולא יברך 'אשר בחר בנו, כיון שנבר בירך ברכה זו כשעלה לתורה.

[משנ"ב סי' ב]

שְׁלָא לְלַמְדָּה עַד שְׁזַבְרָהּ.

6) ולגבי אמירת פסוקים דרך תחנונים לפני ברכת התורה, כתב לעיל (סי' מו סי' כו) שאף שנחלקו בזה השו"ע והרמ"א לעיל (שם סי' ט). מ"מ המנהג לברך תחילה ברכות התורה.

7) וכשאינו יכול לברך מחמת שהוא אנוס, או שמסופק אם מותר לו לברך, ראה מה שכתבנו להלן הע' 29.

[משנ"ב שם]

חֲלֵמֵן הַדְּוָאָה עַל שְׁבַחַר בְּנֵי וְנִתְּן לָנוּ כְּלֵי חֲמֻדָּה.

8) שכן ברכת 'אשר בחר' הרי היא ברכת הודאה ושבה, אבל ברכת 'אשר קרשנו' כתבו הח"י אדם (כלל ט סי' א) והפני ידושע (ברכות יא, ב ד"ה בגמ') שהיא ברכת המצוות, והלבוש כתב (סי' שבלמוד התורה שהמצוה וההנאה הן אחת, הברכות הן גם ברכות הנהנין וצריך ברכה לפני הלימוד ולאחריו, וברכת 'אשר בחר בנו' היא ברכה ראשונה לפני הלימוד, ואילו ברכת 'לעסוק' היא ברכה אחרונה על הלימוד של אתמול, שהרי לא יכול היה לברך קודם השינה [שהרי מחוייב לעסוק בתורה עד שישתקע בשנתה].

והגר"ז מבריסק (חידושי על הרמב"ם פ"א מהל' ברכות ה"טז) כתב בשם הגר"ח, שאין ברכת התורה ברכה על קיום המצוה, אלא הוא דין בפני עצמו שתורה צריכה ברכה ונלמד מפסוק [ונפקא מינה שאין צריך עמידה בברכת המצוות, וכן שנשים חייבות בה, וראה עוד להלן בביה"ל סי' ד"ה נשים מה שכתבנו בזה].

[משנ"ב סי' ג]

9) והמחבר ג"ס מוֹדָה בְּנֵה, אֶלָּא דְסָבִירָא לֵה דְהוּא בְּכָלֵל מְקַרְא. ולגבי לימוד אגדה כמדרש רבה ולימוד חכמת הקבלה, הסתפק הערוך השלחן (סי' א) אם צריך לברך קודם הלימוד בהם, שירבן שהחייב לברך הוא דוקא בספרים שמפרשים את דיני התורה, מה שאין כן אלו שאין עיקרם לדינים והלכות, או כיון שהכל ניתן למשע בסיני צריך לברך גם עליהם. ובכפ החיים (סי' ג) כתב לברך, שהכל בכלל תורה.

ואם אומר משנה או גמרא ואינו מבין מה שאומר, כתב לקמן (סי' נ סי' ב) שאינו נקרא לימוד, וראה מה שכתבנו שם.

והלומד ספר הקדוק שנצרך ללימוד התורה ונעשה על ידי צדיקים, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שז) שצריך לברך, שהוא בכלל תלמוד תורה.

[משנ"ב סי' ה]

דְּהַתְּוֹרָה לְאוֹ קְבוֹר דְּמִי.

10) והשומע דברי תורה, לא הורכב במשנ"ב האם צריך לברך. **המשך במילואים עמוד 11**

[משנ"ב סי' לג]

"אָמְרָה הוּא עַד שְׁלָא נִכְרָא הָעוֹלָם".

46) והאם חותמים ברכה זו בשם, הטור כתב שיש לחתום בה בשם, הב"י (ד"ה ואינה) כתב שהוא מחלקת ראשונים. אמנם, לענין מנין אמירת מאד ברכות, כתב הב"י (סוף ד"ה דתניא) שלסבורים שברכות התורה הן שתי ברכות, יש להוסיף למנין הברכות גם ברכה זו, ודעת הגר"א (מעשה רב אות יא) וכן דעת החו"א (דינים הנהגות פ"א סי') שיש לחתום בה בשם. מאידך, דמקור חיים (סי' ד"ה וברכת) והסדר היום (פירוש לעולם יהא) והמור קציעה (ד"ה ובענין החתימה) כתבו שאין לחתום בה בשם, וכן הכפ החיים (סי' מה סי' א) כתב שלדעת האר"י ז"ל אין לחתום בה בשם.

ובאופן שמסופק אם בירך ברכה זו, ביקש החו"א (שם סי' א) מאחר שיוצא אותו ידי חובה, וביקש ממנו שיתחיל מתחילת 'לעולם יהא אדם', כיון שלא היה ברור לו מהיכן מתחילה הברכה.

ואם לא בירך ברכה זו קודם התפילה, הובא בשם החפץ חיים (מעורר ישנים, פרידמן, עמ' קסב) שאחרי התפילה לא יברך, הוסיף שיש שניארו שכוונת החפץ חיים היתה שיאמרנה אחרי התפילה אך לא יחתום בה בשם, וכן הורה הגר"י קמנצקי (אמת ליעקב הע' 61).

ואנו שהסתיימה אנינונו לאחר זמן קריאת שמע, כתב הפתחי תשובה (י"ד סי' שמא סי' יז) בשם שו"ת וכו' יצחק (סי' ו) שלא יאמר ברכה זו, כיון שברכה זו שייכת לקריאת שמע שאנו מוקדשים בקריאת שמע את שמו ברבים, וכאן הרי קורא קריאת שמע רק כקורא בתורה.

סימן מז

דיני פְּרַכְתַּת הַתּוֹרָה

[משנ"ב סי' א]

וּמְקַל עֲקוּם בִּינָן שְׁהוּא לֹו סֶפֶק, לֹא יִכְרֹךְ אֶלָּא בְּרַכְתַּת "אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ".

1) וביום שיש בו קריאת התורה, כתב הערוך השלחן (סי' שיראה לעלות לתורה ויפטר ספיקו).

2) ואף שלגבי המסתפק אם בירך ברכת המזון, כתב לקמן (סי' קפד סי' יג) שיברך גם ברכה רביעית אפילו שהיא רק מדרבנן כדי שלא יזלו בו, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' ג) שלגבי שתי הברכות של ברכת התורה אין לחוש לזלזול אם יברך רק אחת מהן, והטעם, ששונה ענין של שתי ברכות אלו, שהרי אחת היא ברכת שבה והודאה, והאחרת היא ברכת המצוות, ולכן אין לחוש לזלזול, כמו שאין חוששים כשמזדמן ספק בשתי מצוות כאחת שהאחת מדאורייתא והאחרת מדרבנן שמספק יקיים רק את המצוה דאורייתא, מה שאין כן בברכת המזון שברכת 'הטוב והמטיב' היא מאוחר ענין של שלש הברכות הראשונות, ואם לא יברך אותה יבואו לזלזול בה ויאמרו שדי בשלש הראשונות.

[משנ"ב שם]

דְּהַתְּוֹרָה רְאִשׁוֹנִים הֵלָּא הִקָּה הַרְמַבְ"ן.

3) שכתב (ספר המצוות שכתב העשין עשה טו) שכמו שנצטוונו בברכה אחר כל אכילה, כן נצטוונו להירות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה.

[משנ"ב שם]

או שְׁיִכְוֹן לְקַמְחָלָה בְּבְרַכְתַּת "אֶתְהֵבָה נְבִיָּה לְקִטְרוֹ".

4) והרצח לצאת ידי חובה ברכת התורה כששומע ברכת אהבה רבה מאחר, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ז הע' לג) שאינו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

יום ה' כ"ה חשירי תשע"ו - (כ"ו כ"ז זשרי חזרה שיש" שב"ק)

עור באור הגולה

הלכות ברכות סימן מז מז דיני ברכת התורה, ובו י"ד סעיפים :

א (א) *ברכת התורה צריף (ב) (ב) [ז] לזהר בה (ב) מאור : ב צריף לברך בין למקרא בין למשנה בין לגמרא : הגה (א) בין למרנש (טו) : ג (ד) *הכותב (ג) בדברייתורה *אף-על-פי שאינו קורא, צריף לברך : ד *המהרהר בדברייתורה (ה) אינו צריף (ז) [ג] לברך : והוא הדין (י) דכחול (י) לפסק דין בלא נתינת

א נדרים פ"א
ב קבוצה י"א
ג הור"א ד סגור
ד רמב"ם פסוק ג
ה דבריכות

שערי השובה

משפטים' כו' שפיר נקטין גם מה שאומרים בשבטל'ו, וכן הפנהק שאפילו התפלתים בבקר השכם ואחרים קייש קטנה קום עמודי-השחר אעפ"י מימים פה בשבטל'ו : [ב] לזהר, עכ"ט. ועין בשאנ"ת אר"ה סי' כד שובתי ברכת התורה דאור"תא, ונשם בכ"י כה נהב זמ"מ אם נתפס אם אמר ברכת התורה אם לא לא יברך אלא אשר פטר בנו שיהא מוציא שבכרכות, וזה דלא כמ"ש בשם פרי"ד וד"אטרן, אף במח"ב דת"י ד"ש ואית צריף וקפס לא יחור ויקרה, והביא דא"ת מלשון הרמב"ם וק"ט ש"כ"ב כבשה'התורה ע"ש. ועין גבר"ו דאפלו להפוסקים בנתפס חזר ומברך מ"מ באשה אפי"ן שגם היא מקובלת כהית, אם נסתפקה אינה חוזרת לברך שנית ע"ש : [ג] לברך. מקרי הפסק, ואפשר נתינת שאם לא יציאו פפה ר"ת מזו אחר הברכה יש לחש שאם יש לו להוציא פפה קצת דברייתורה מיד אחר הברכה, ועין בהל"ק"ט ח"ב סי' קנט

באור הלכה

* הנותב בדברייתורה. עין במשנה בריה מה שכתבנו "ולענין משה וכו'", הלא מהה שש"ו וקנ"א אברכה ותגור"א בלם הסכימו דהו כהנודור, וא"כ דהפרי"קנדים מציד דצריף לברך, הינו משום דהוא מציד בסימן סב דלדין דההו כדבור דמי מדאור"תא, ודלא כפ"י נד"ש, א"כ לפי מה שהבאנו שם בסימן סב דקמעט כל הראשונים והאחרונים סוכיים דהההו לאו כדבור דמי מדאור"תא, כודאי הדין עם השי"ו וקנ"א אברכה : * אף-על-פי שאינו קורא, ואם הוא כותב ומעתיק וכנתנו רק כדי למרו"ת ממו, אפשר דאפלו בקורא התבוא גם כן אין צריף לברך, ואין זה בכלל למוד, ועין בסימן לח במגן אברהם סע"ד קטן ת. ולפי זה אפלו אם הוא שכי" לכתב סתים, דיינא הוא צריף לקרות בפיו הדברים שנותב, אפשר דאין לו לברך על זה ברכת התורה, ועין בש"ו שגם דאפלו לדעת המחבר דבתיבה הוא כדבור, אם פעלתי הוא רק כדי להרו"ת ממו אין זה בכלל למוד, ויש לחיות, ודשם ביון שנתנו הוא רק כדי להרו"ת אין נחשב הכתיבה לחיוב, מה שאין כן בדבור מ"ש אפשר דלא נקטא כפולל בדברייתורה בכל גי'ו, וצריף עיון, ולענין מעשה יש להחמיר אם השכים בבקר לסתב ס"ט"ו, לברך ברכת התורה מתחלה ולאמר אחר"כ הפסוקים שנתנו : * המהרהר בדברייתורה וכו'. עין בבאור הגר"א שמשנה על זה, והלא הרהור בתורה הוא גם כן מצוה, כדתיב "והגית בו יומם ולילה", ובנשמת'אדם ווצה לחיות הקשאי, ועין בבנין פולס שפשיג על תשמת'אדם ומסכים להג"א. אכנס מה דמשמע שם מנה דלהג"א הרהור בתורה הוא כדבור כפ"ש, ומתקט זה ק"ט שם דמה שכתב הגמ"א בסימן סח דמי שלומד על"י"י הרהור וכו' לית פה אטורא וכו', הוא או"ל לישתו בקאן דמסכים בהג"ה להמחבר דאפלו בתורה הרהור לאו כדבור דמי, מה שאין כן לשיטת הגר"א ויתיה אטורא אפלו על"י"י הרהור, הישיב הפסוק בברכות קריאת שמו, ולעניות דעת לא כן פה, דגם הגר"א מונה דאפלו בתורה הרהור לאו כדבור, אלא דסבינא לה דגם ההרהור הוא מצוה¹⁴ כדתיב "והגית בו יומם ולילה", וכן משמע לשונו להמעיין בו היטב, ועוד ראיה ברורה לברך, היא לאו הכי מאי מקשה המכיר בשבת ק"נ ע"א מי אמר רבי יוחנן הרהור לאו כדבור דמי והא אטר רבי יוחנן בכל מקום מתר לזהר בדברייתורה חיי מביידיהמתין רבו, (התם) [הק"א] נמי כתיב "לא יראה בך ערות דבר" וכו', הלא לענין דברייתורה לכלי עלמא הרהור כדבור, ואס"ן אפלו אם "ולא יראה" קאי על זה, גס"ן הרהור אטור, אלא ודאי כמו

באור היטב

(ב) לזהר. אם ברכת התורה דאור"תא הוא או מדרבנן, עין בספר מני משה ח"א סי' א, והפרי"ת כתב בשם הפוסקים דהו מדאור"תא, ונפקא מנה שאם נתפס אם ברך אם לא חזר ומברך כל הברכות אע"ג דליקא מדאור"תא אלא ברכה א', וד"אטרן, ועין בס' אלנהו רבי, התפלה שיאמ"ר קדם ברכת התורה : (כ) כד"ת, ודוקא בכותב ספרים לעצמו דרך למוד ומבין מה שהוא כותב, אכל סופר שמעתיק ספר ואינו מנכש להבין מה שהוא כותב א"צ לברך, וה"ה אם כותב אגרת שלומים אף שכותב איזה פסוקים א"צ לברך, מ"א ושי"ו : (ג) לברך. עכ"ט. ולקמן מבאר דלענין בדי"ת א"צ שלמד מיד ופשיטא דהההו בדי"ת עכ"פ לא אפ"י שעתה הוא יושב ומהרהר, שאם יאירפ איה ענין שיעטרף להפסיק בשיחה ולכן

משנה ברורה

עין שם, ועין בסימן נה במשנה ברורה סעיף קטן ה שהעתיק שם דברי הלבוש, יאמר "אתה הוא עד שלא נקרא העולם"¹⁶ ולא "עד שלא נבראת" [אחרונים] :

א (א) ברכת התורה. עין בשאנ"ת אר"ה סימן כד דמסיק שברכת התורה היא מן התורה, ולכן אם נתפס לו או ברך ברכת התורה (ב) חזר ומברך, ומכל מקום כיון שהוא לו ספק, (ג) לא יברך¹⁷ אלא ברכת "אשר כתר בנו"¹⁸ שהיא המוציא שבכרכות, כן איחא בגמרא, ועין בשערייתשובה שהביא בשם קצת אחרונים דסוכרין דמספק לא יחזר ויברך, ובאמת קשה מאד לסקנן עליהם אחר דהרבה ראשונים [הלא מהה הרמב"ם]¹⁹ והחנני והרשב"א²⁰ בפרק שלשה שאכלו סוכרים דברכה התורה הוא מן התורה, ודוע שענש מי שאינו מברך על התורה גדול מאד, אף אם נזכר זה לאחר התפלה ששכר ברך ברכה א'הבה רבה, אפשר דיש להקל בזה אפלו אם לא למד תכף לאחר התפלה [פמ"א בתיבה]. ואם כול לבקש מאחר שיוציאו בברכת התורה, או שכתבו לתפלה בברכה א'הבה רבה²¹ לטור²² וללמד תכף לאחר התפלה, מה טוב, ובפרט לפי מה שמצאתי אחר"כ בספר מאמר מרדכי שמוביא בשם הלבוש ונעלת'מיו גס"ן דהוא מדרבנן, כודאי צריף לזהר לכתחלה לעשות כן, וברכת התורה בצבור, לכלי עלמא דרבנן מ"שום פבוד הצבור, שהרי כבר ברך בשפרי"ת²³ [אחרונים] : (ב) מאור. שלא ללמד²⁴ עד שיברך²⁵, ויברך אותה בשמחה גדולה, דמצינו שאמרנו חו"ל : "על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עובדים תונתי", ואמרו חז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אבדה הארץ, שישאל היו עוסקים בתורה, ומצינו שכל זמן שהיו עוסקים בתורה ותר הגדוש-ברוך-הוא על עולותיהם, ולכן לא ידעו על מה אבדה ; והקדוש-ברוך-הוא הבוחן לכותב ידע כי אף-על-פי שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם למוד

התורה אלא כמו שלומדין שאר תכמות, ולכן לא ברכו ברכת התורה, שלא היתה התורה השובה בעיניהם, ולכן לא הגהה, ולכן צריף לזהר מאד ולתן הודאה על שבת' בנו ונתן לנו כלי המד'ת²⁶, גם אמרו חז"ל, שאינו זוכה חס ושלום להיות לו בן תלמיד-חכם עבור זה שאינו נוקר בברכת התורה : ב (ג) בין למרנש, והמחבר (ג) גס"ן מונה בזה, אלא דסבינא לה דהוא בכלל מקרא²⁷ : ג (ד) הכותב, סבינא לה דכתיבה צריף מהרהור, והטעם יש אומרים משום (ד) דעבר מעשה, ויש אומרים, (כ) דדרך הכותב להוציא תבות מפיו בשעת הכתיבה, וכל זה בכותב ספרים לעצמו דרך למוד ומבין מה שהוא כותב, אכל (י) סופר שמעתיק ואינו מנכש להבין אין צריף לברך דאין זה למוד, וכל-שכן אם מותב איזה פסוק באגרת הרשות לדבר צחות אין צריף לברך, כיון שאינו מחפון ללמד, ולענין מעשה (י) הסכימו האחרונים שלא לסמך על דעת המחבר לברך על הכתיבה לבודה בכל גוני, שהרי מכל מקום אינו רק מהרהר בדברייתורה, אלא ראוי לכל כותב בדברייתורה שיוציא מפיו קצת תבות, להוציל מברכה לכתלה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או ברו"ת דאלו דברים אחר הברכה כמו שנתנו : ד (ה) אינו צריף, דהההו לאו כדבור דמי²⁸, ולפי זה יש לזהר לאותן (ח) הלומדים בעיני מתוך הספר שיתירו להוציא קצת דברייתורה פפה אחר הברכה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או שאר דברייתורה אחר הברכה כמו שנתנו : (ו) דכחול וכו', נראה, דוקא לפסק דין בין בעל-דינין, דאינו דרך למוד, אכל ללמד דין בספר בלי טעם, מברך, דלא קרע מכותב [מטה'יהודא בס'י זה] : (ז) לפסק, שהשעם שהוא עקר הדין אינו אלא מהרהר בלבו, והגר"א בבאורו חילק על זה וסבינא לה דלא

שער הציון

(ב) וכן ק"ט פרי תרש וסי'אדם ודר"הסתיים : (ג) שאנ"ת אר"ה ודר"הסתיים : (ד) פרי תרש : (ה) לביש : (ו) תלמיד רבני יונה וסי'אדם : (ז) אחרונים : (ח) תש"ו וקנ"א אברכה : (ט) פרי תרש : (י) ת"ט :

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com